

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-598-3-9>

**PROBLEMS OF USING ARTIFICIAL INTELLIGENCE
IN JUSTICE AS A TOOL FOR JUSTIFYING
THE LEGAL POSITION IN THE CASE**

**ПРОБЛЕМИ ВИКОРИСТАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ
В ПРАВОСУДДІ ЯК ІНСТРУМЕНТУ ОБҐРУНТУВАННЯ
ПРАВОВОЇ ПОЗИЦІЇ У СПРАВІ**

Koroied S. O.

*Doctor of Juridical Sciences, Professor,
Professor at the Department of Law
and Public Administration
Institution of Higher Education
“King Danylo University”
Ivano-Frankivsk, Ukraine*

Koroeđ C. O.

*доктор юридичних наук, професор,
професор кафедри права
та публічного управління
Заклад вищої освіти «Університет
Короля Данила»
м. Івано-Франківськ, Україна*

Останнім часом як представники судової влади, так й науковці жваво обговорюють питання використання штучного інтелекту (далі – ШІ) у правосудді. Водночас думки щодо сфер його використання різняться. Так, наприклад, якщо окремі судді Верховного Суду здебільшого вбачають роль ШІ у його допоміжних функціях шляхом впровадження ШІ в підсистемах Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи, зокрема з метою контролю за спливом процесуальних строків, добору релевантної судової практики та законодавства, перевірки інформації з доступних реєстрів, синхронного перекладу показань свідків, учасників судового процесу, а також доказів (документів), викладених іноземною мовою [1], а основними завданнями ШІ розглядають, зокрема, здійснення підбірки для судді та перевірку релевантності і чинності законодавства і практики Верховного Суду, які наведені стороною у поданому процесуальному документі, в т.ч. на предмет редакції відповідного акта на момент виникнення спірних правовідносин та релевантності наведеної судової практики, здійснення перевірки достовірності поданих доказів (допуск до офіційних реєстрів), повноважності представника тощо [2], то науковці в основному зосереджують увагу передусім на можливостях допустимості використання ШІ в якості джерела достовірних і допустимих доказів [3; 4], з метою розробки аргументації для сторін справи [5, с. 37], асистуючи сторонам у справі при формулюванні правової позиції [6, с. 452], та як нових способів збору та аналізу

доказів [7, с. 15], а також з метою сприяння учасникам справи в складанні проектів процесуальних документів [8, с. 63].

В контексті судової практики варто зауважити, що Верховний Суд в окремих справах вже висловлював свою позицію щодо використання сторонами (учасниками справи) ШІ, заперечуючи таку можливість, зазначаючи, зокрема, що: навмисне чи недбале зловживання ресурсами суду, в тому числі використання штучного інтелекту без належного розуміння його можливостей, як підстава для протиставлення його висновків висновкам суду, можуть підірвати довіру до судової системи. Така поведінка суперечить меті права на звернення до суду [9]. При цьому Верховний Суд фактично заперечує можливість та/або необхідність використання ШІ як допоміжного інструменту для формування правової позиції стороною, у якій є труднощі в цьому [10], а також як доказ щодо трактування відповідних умов договору та з метою спростування зроблених судом висновків [11], зокрема як доказ підтвердження ознак коливання ринкових цін на товар [12].

Такий підхід Верховного Суду прямо суперечить самій ідеї застосування ШІ у правосудді, адже відповідні “програмні” документи для суддів допускають таку можливість. Так, наприклад, ще у 2018 році Європейська комісія Ради Європи з питань ефективності правосуддя (CEREP) ухвалила Європейську етичну хартію щодо використання штучного інтелекту в судових системах та їхньому середовищі, у 2025 році Державна судова адміністрація України затвердила Концепцію Єдиної судової інформаційно-комунікаційної системи, яка передбачає використання ШІ, зокрема при генерації проектів документів і при підборі оптимальної моделі розгляду справи; Кодекс суддівської етики 2013 року теж допускає використання суддею технологій штучного інтелекту, але із певними застереженнями; навіть окремі судді Верховного Суду серед прикладів практичного застосування ШІ називають підготовку проектів окремих думок, пошук критичних зауважень до тексту проектів документів тощо [13].

З вищевикладеного, з урахуванням наведених окремих судових рішень Верховного Суду, впливає очевидно нерівний підхід в можливостях використання ШІ судами (суддями) та учасниками справи, незважаючи на те, що як суд, так й учасники справи є суб’єктами відповідних цивільних процесуальних правовідносин, а їх інтереси щодо правильного вирішення конкретної справи співпадають. При цьому, як суд, так й учасники справи, пов’язані єдиною інтелектуальною діяльністю щодо фактичного і юридичного обґрунтування законності/незаконності заявлених позовних вимог з урахуванням конкретних обставин справи. Це пов’язано із тим, що у позовній заяві має бути зазначено, зокрема, спосіб (способи) захисту прав або

інтересів, передбачений законом чи договором, або інший спосіб (способи) захисту прав та інтересів, який не суперечить закону і який позивач просить суд визначити у рішенні; у апеляційній скарзі має бути зазначено в чому полягає незаконність і (або) необґрунтованість судового рішення; у касаційній скарзі зазначається обґрунтування того, в чому полягає неправильне застосування норм матеріального права чи порушення норм процесуального права, що призвело до ухвалення незаконного судового рішення; у відзиві зазначаються обставини, які визнаються відповідачем, а також правова оцінка обставин, надана позивачем, з якою відповідач погоджується, заперечення (за наявності) щодо наведених позивачем обставин та правових підстав позову, з якими відповідач не погоджується, із посиланням на відповідні докази та норми права (п. 4 ч. 3 ст. 175, п. 4, 5 ч. 3 ст. 178, п. 5 ч. 2 ст. 356, п. 5 ч. 2 ст. 392 ЦПК України), що пов'язане із здійсненням юридичної кваліфікації спірних правовідносин сторін. А це вимагає від учасників справи знання законодавства, судової практики, правової доктрини тощо, які між собою не завжди узгоджуються. В свою чергу, у рішенні суду, зокрема, зазначається мотивована оцінка кожного аргументу, наведеного учасниками справи, щодо наявності чи відсутності підстав для задоволення позову з огляду на законодавство чи усталену судову практику; норми права, які застосував суд, та мотиви їх застосування; норми права, на які посилалися сторони, які суд не застосував, та мотиви їх незастосування (п. 3 ч. 4 ст. 265 ЦПК України), що також вимагає від суду здійснення юридичної кваліфікації правовідносин сторін. Тобто в цій частині діяльність суду і учасників справи є однаковою. А відтак, є необґрунтованим заперечення можливості учасників справи використовувати ШІ в тих сферах, в яких це дозволяється суду (з метою обґрунтування правової позиції), зокрема для підбору релевантної судової практики та законодавства, а також пошуку критичних зауважень до текстів заяв інших учасників справи та судових рішень, з метою подальшого використання такої інформації при підготовці процесуальних документів (заяв по суті справи, апеляційних скарг тощо).

Література:

1. Блажівська Н. Цифрова трансформація судочинства: міжнародний досвід та висновки для України. Соціальні права. *Виклики воєнного часу* : зб. тез доп. Шостої Міжнар. наук.-практ. конф. «Адміністративна юстиція в Україні: проблеми теорії та практики» (м. Київ, 6 лип. 2023 р.). Харків : Право, 2023. С. 21–26. URL: https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/kas_rish/Zbirnik_tez_6_konferen_6_07_2023.pdf

2. Берназюк Я. Штучний інтелект як основа цифрового судочинства: помічник чи майбутній конкурент судді? *Всеукраїнський семінар для суддів місцевих та апеляційних судів «Застосування штучного інтелекту (artificial intelligence) в правосудді: зарубіжний та вітчизняний досвід*, 12 квітня 2024 року. URL: https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/2024_prezent/artificial_intelligence_bernaziuk.pdf

3. Деркач В. Г., Прокопович-Ткаченко Є. Д., Руденко Є. Г. Використання штучного інтелекту в судовому процесі України: правові, етичні та процесуальні аспекти. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2025. № 3. С. 460–464. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2025-3/109>

4. Андрухів О. І., Кущерець Д. В. Штучний інтелект в цивільному процесі: до питання докази в цивільному судочинстві. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2025. Вип. 2 (61). С. 32–36. URL: <https://doi.org/10.32782/руув.v2.2025.6>.

5. Гетманцев О., Алексеева А. Правові та організаційні засади використання штучного інтелекту у цивільному судочинстві України. *Ерліхівський журнал*. 2024. Вип. 8. С. 32–37. URL: <https://doi.org/10.32782/ehrlichsjournal-2024-8.04>

6. Чабан В. І. Роль та межі застосування штучного інтелекту у судочинстві. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2024. № 8. С. 452–454. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2024-8/106>

7. Афтанасів В. М., Грабар Н. М. Використання штучного інтелекту в цивільному судочинстві: виклики та перспективи. *Штучний інтелект у правовій практиці: межі та можливості* : збірник тез круглого столу (14 березня 2025 року) / упор. О. О. Барабаш. Львів : ЛьвДУВС, 2025. С. 15–18.

8. Маймур Ф. Ф. Використання штучного інтелекту при здійсненні правосуддя: проблеми та перспективи. *Право та державне управління*. 2025. № 1. С. 61–67. URL: <https://doi.org/10.32782/pdu.2025.1.9>

9. Ухвала Верховного Суду від 08.02.2024, судова справа № 925/200/22. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/116984639>.

10. Ухвала Верховного Суду від 19.06.2025, судова справа № 520/6119/23. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/128263149>.

11. Постанова Верховного Суду від 08.07.2025, судова справа № 925/496/24. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/128775966>.

12. Постанова Верховного Суду від 30.12.2024, судова справа № 440/4083/22. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/124168158>.

13. Берназюк Я. Штучний інтелект у правосудді: ризики алгоритмічної упередженості та дискримінації. Програма підготовки суддів Вищого антикорупційного суду, 6 березня 2025 року. URL:

https://court.gov.ua/storage/portal/supreme/prezentacii_2025/125_AI_Algorithmic_Bias_Discrimination_Risks_bernaziuk.pdf

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-598-3-10>

JUDICIAL ETHICS AS A NORMATIVE AND AXIOLOGICAL COMPONENT OF THE LEGAL CULTURE OF THE JUDICIARY

СУДДІВСЬКА ЕТИКА ЯК НОРМАТИВНО-ЦІННІСНИЙ КОМПОНЕНТ ПРАВОВОЇ КУЛЬТУРИ СУДДІ

Mozhaikina O. S.

*PhD in Psychology, Associate Professor,
Associate Professor at the Department of International, Civil and Commercial Law, Lawyer
State University of Trade and Economics
Kyiv, Ukraine*

Можайкіна О. С.

*кандидат психологічних наук, доцент,
доцент кафедри міжнародного, цивільного та комерційного права, адвокат
Державний торговельно-економічний університет
м. Київ, Україна*

Koliada S. V.

*Secretary of Court Sessions
Pechersk District Court of Kyiv
Kyiv, Ukraine*

Коляда С. В.

*секретар судових засідань
Печерський районний суд міста Києва
м. Київ, Україна*

Lishchuk O. V.

*Senior Lecturer at the Department of International, Civil and Commercial Law, Lawyer
State University of Trade and Economics
Kyiv, Ukraine*

Ліщук О. В.

*старший викладач кафедри міжнародного, цивільного та комерційного права, адвокат
Державний торговельно-економічний університет
м. Київ, Україна*

Судова влада є однією з гілок державної влади, основними завданнями якої є забезпечення законності, справедливості. Цінність права на судовий захист, будучи найважливішою конституційною гарантією всіх інших прав і свобод, обумовлена особливим місцем судової влади в системі поділу влади та її прерогативами щодо здійснення правосуддя.